

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Secvndvs. Vtrum in Deo sint plures personæ quam tres.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

quàm vnus; neque vnā aut duas esse partes totius Trinitatis verè ac propriè loquendo; nam totum rationem habet compositi, partes verò componentis, quod nefas est de Deo cogitare. Secundò. Pars suapte natura ordinatur ad constitutionem totius, ac proinde maximam dicit imperfectionem; quamvis igitur de rebus ipsis numeratis loquendo tres personæ plures sint, quàm duæ, non tamen perfectior est numerus earum ternarius quàm binarius: nec binarius pars est ternarij. Nam relationes diuinæ prout personæ distinguunt, perfectiones non sunt, sed abstrahunt à perfectione & imperfectione; nec rationem habent partis; quia vt modo diximus, ratio partis imperfectionem claudit. Sed quia prædicta scilicet ratio partis, maioris & minoris perfectionis conueniunt numero abstracto, vt patet ex Arist. in primo cali. tex. 2. de numero ternario, & D. Th. super Epist. ad Hebræos c. 7. lect. 1. de numero denario, & in rebus etiam creatis de numero concreto, contingit facile decipi, cum de numero personarum loquimur in diuinis: sed attendenda est maxima illa, quam indicauimus, diuinarum personarum differentia à qualibet rerum creatarum multitudine; ex hac enim vna radice soluitur prædictorum expostorum argumentum, & tota ruit noua eorum structura. His adde nouam hanc esse loquendi formam, quam haecenus nesciuit Ecclesia & antiquorum sapientia Patrum exhorruit.

Ad argumentum igitur Vasq. negatur sequela; diuersa est enim valde ratio numeri abstracti & numeri concreti; & rursus concretus rerum creatarum numerus non est cum numero diuinarum personarum comparandus; cum illa prædictas omnes admittat imperfectiones, hic verò nullā. Ad probationem dico primò falsum esse illud assumptum, quæ conueniunt numero secundum se, conueniunt numero tali, quando dicitur tale ex materia, cui applicatur: sicut spheræ absolute conueniunt tangere planum in puncto, non autem spheræ tali, puta æneæ aut ligneæ; quia repugnat ex materia in qua dicitur talis. Secundo dico supponi falsum, nimirum numerum diuinarum personarum acceptum pro rebus ipsis numeratis comparari ad numerum absolutum, vt inferius ad superius. Nam nullum ens reale comparatur vt inferius ad ens rationis, id est sola ratione existens. Iam autem diximus numerum abstractum esse tantum in intellectu: numerus autem rerum sunt res ipsæ numerate.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Vtrum in Deo sint plures personæ quàm tres.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod in Deo sint plures personæ quàm tres. Pluralitas enim personarum in diuinis est secundum pluralitatem proprietatum relationalium, vt dictum est. * Sed quatuor sunt relationes in diuinis (vt supra dictum est) scilicet paternitas, filiatio, communis spiritus, & processio. Ergo quatuor personæ sunt in diuinis.
 2. Præterea. Non plus differt natura à voluntate in Deo, quàm natura ab intellectu: sed in diuinis est alia persona, quæ procedit per modum voluntatis, vt amor: & alia, quæ procedit per modum naturæ, vt filius. Ergo est etiam alia, quæ procedit per modum intellectus, vt verbum: & alia, quæ procedit per modum naturæ, vt filius. Et sic iterū sequitur quod Naz. in 1. part. D. Tho. tom. 2.

non sunt tantum tres personæ in diuinis.

3. Præterea. In rebus creatis quod excellentius est, plures habet operationes intrinsecas: sicut homo supra alia animalia habet intelligere & velle: sed Deus in infinitum excedit omnem creaturam. Ergo non solum est ibi persona procedens per modum voluntatis & per modum intellectus, sed infinitis alijs modis. Ergo sunt infinitæ personæ in diuinis.

4. Præterea. Ex infinita bonitate patris est, quod infinitè seipsum communicet producendo personam diuinam: sed etiam in Spiritu sancto est infinita bonitas. Ergo Spiritus sanctus producit diuinam personam, & illa aliam, & sic in infinitum.

5. Præterea. Omne quod continetur sub determinato numero, est mensuratum. numerus enim mensura quadam est. Sed personæ diuinæ sunt immensæ, vt patet per Athanas. * Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus. Non ergo sub numero ternario continentur.

Sed contra est, quod dicitur. 1. Ioan. vlt. Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Quarentibus autem quid tres & respondetur, tres personæ. vt August. dicit * de Trinit. 7. Sunt igitur tres personæ tantum in diuinis.

Respondetur. Dicendum, quod secundum præmissa + necesse est ponere tantum tres personas in diuinis. Oñsum * est enim, quod plures personæ sint plures relationes subsistentes ab inuicem realiter distinctæ. Realis autem distinctio inter relationes diuinas, non est nisi in ratione oppositionis relative. Ergo oportet duas relationes oppositas ad duas personas pertinere. Si quæ autem relationes oppositæ non sunt, ad eandem personam necesse est eas pertinere. Paternitas ergo & filiatio (cum sint oppositæ relationes) ad duas personas ex necessitate pertinent. Paternitas igitur subsistens est persona Patris, & filiatio subsistens est persona filij. Alia autem duæ relationes ad neutram harum oppositionem habent: sed sibi inuicem opponuntur. Impossibile est igitur quod ambæ vni personæ conueniant. Oportet ergo quod vel vna earum conueniat vtrique dictarum personarum: aut quod vna vni, & alia alij non autem potest esse, quod processio conueniat Patri, & Filio, vel alteri eorum: quia sic sequeretur, quod processio intellectus, quæ est generatio in diuinis, secundum quam accipitur paternitas, & filiatio, prodiret ex processione amoris, secundum quam accipitur spiratio, & processio, si persona generans & genita procederent a spirante. Quod est contra præmissa. * Relinquitur ergo, quod spiratio conueniat & personæ Patris, & personæ filij, vt pote nullam habens oppositionem relationum, nec ad paternitatem, nec ad filiationem. Et per consequens oportet, quod conueniat processio alteri personæ, quæ dicitur persona Spiritus sancti, quæ per modum amoris procedit, vt supra habitum est. * Relinquitur ergo, tantum tres personas esse in diuinis. scilicet Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. c.

Ad Primum ergo dicendum, quod licet sint quatuor relationes in diuinis: tamen vna earum scilicet spiratio, non separatur à personæ Patris, & filij: sed conuenit vtrique. Et sic licet sit relatio, non tamen dicitur proprietas, quia non conuenit vni tantum personæ) neque relatio personalis id est constituens personam. c. Sed habet tres relationes, paternitas, filiatio, & processio, dicuntur proprietates personales, quasi personæ constituentes. nam paternitas est persona Patris, filiatio persona filij, processio, persona Spiritus sancti procedentis.

Ad Secundum dicendum, quod id quod procedit

In suo sym-bolo fidei.

Ca 4. c. se- quen 10. 3.

Ar. præc. 29. Ar. præc.

2. 27. ar. 3. 219.

Loco nunc citato.

183.

174. infra q. 31. ar. 1. & qu. 41. ar. 9. & 10. ar. 1. di. 10. ar. 5. & 4. c. 6. cap. 12. vel 13. c. 25. vel 26. c. pot. 9. ar. 1. di. 1. 9. & op. 2. c. 56. & 60. Ar. præc.

dit per modum i. effectus, ut verbum, procedit secundum rationem similitudinis, sicut etiam id quod procedit per modum naturae: Et ideo supra dictum est, quod processio verbi diuini est ipsa generatio per modum naturae. Amor autem, inquantum huiusmodi non procedit, ut similitudo illius à quo procedit: licet in diuinis amor sit coessentialis, inquantum est diuinus. Et ideo processio amoris non dicitur generatio in diuinis.

Ad Tertium dicendum, quod homo (cum sit perfectior alijs animalibus) habet plures operationes intrinsecas, quam alia animalia, quia eius perfectio est per modum compositionis. Vnde in Angelis, qui sunt perfectiores & simpliciores, sunt pauciores operationes intrinsecae quam in homine, & quia in eis non est imaginari, sentire, & huiusmodi: sed in Deo secundum rem non est nisi una operatio quae est sub essentia. Sed quomodo sunt duae processiones, supra ostensum est.*

Ad Quartum dicendum, quod ratio illa procederet, si Spiritus sanctus haberet aliam numero bonitatem à bonitate patris: oporteret enim quod sicut Pater per suam bonitatem producit personam diuinam, ita & Spiritus sanctus. Sed una & eadem bonitas Patris, & Spiritus sancti. Neque etiam est distinctio nisi per relationes personarum. Vnde bonitas conuenit Spiritui sancto, quasi habita ab alio: Patri autem sicut à quo communicatur alteri. Oppositio autem relationis non permittit, ut cum relatione Spiritus sancti sit relatio principij respectu diuinae personae, quia ipse procedit ab alijs personis, quae in diuinis esse possunt.

Ad Quintum dicendum, quod numerus determinatus (si accipitur numerus simplex, qui est tantum in acceptione intellectus) per vnum mensuratur. Si verò accipitur numerus rerum in diuinis personis, sic non competit ibi ratio mensurati, quia eadem est magnitudo trium personarum, ut infra patebit.* Idem autem non mensuratur per idem.

Sensus quaesiti.

TITULVM explicat optimè Caiet. quem sequitur Syluest.

Forma Textus.

CONCL. Necesse est ponere tantum tres personas in diuinis. Probat. Ex quatuor relationibus quae sunt in Deo, tres tantum sunt quae ad distinctas personas pertinent scilicet paternitas, filiatio & processio: vna verò scilicet spiratio duabus conuenit personis scilicet Patri & Filio; ergo sunt tantum tres personae. Antecedens probatur primò quoad duas priores relationes, quae sunt paternitas & filiatio. Necesse est duas relationes oppositas ad duas personas pertinere: si quae autem relationes oppositae non sunt, ad eandem personam necesse est pertinere; sed paternitas & filiatio sunt oppositae; ergo ad duas personas ex necessitate pertinet ut earum constitutivae; & sic paternitas subsistens est persona Patris, & filiatio subsistens est persona filij. Antecedens probatur. Plures personae sunt plures relationes subsistentes ab invicem realiter distinctae; at realis distinctio inter relationes diuinas non est nisi ratione oppositionis relatiuae; Ergo necesse est duas relationes oppositas ad duas personas pertinere. Deinde probatur principale antecede-

dens quo ad duas alias relationes, quae sunt spiratio & processio, praesuppositis iam assumptis. Oportet ut ex his duabus relationibus vel una earum conueniat vtrique dictarum personarum scilicet Patri & Filio, aut una vni & alia alij; at non potest esse, quod processio conueniat Patri & Filio, vel alteri eorum: Ergo spiratio conuenit & personae Patris & personae filij: & per consequens processio conuenit alteri personae, quae dicitur persona Spiritus sancti, quae per modum amoris procedit. Prima propositio probatur. Haec duae relationes spiratio & processio ad neutram ex prioribus habent oppositionem, sed sibi inuicem opponuntur; igitur impossibile est, ut ambae vni personae conueniant; ergo oportet, ut vel una earum conueniat vtrique &c. Secunda propositio probatur; quia sequeretur, quod processio intellectus quae est generatio in diuinis, secundum quam accipitur paternitas & filiatio, prodiret ex processione amoris, secundum quam accipitur spiratio & processio, si persona generans & genita procederent à spirante. Consequentia verò probatur; quia spiratio nullam habet oppositionem relatiuam, nec ad paternitatem nec ad filiationem.

Expositio Textus.

Hic articulus cum praecedenti secum trahit vniuersas difficultates, hucusque aduersus sacrosanctum Trinitatis mysterium ab infidelibus, gentilibus, Hebraeis aut Haereticis excitatas, de quibus legendi sunt auctores allegati in art. praeced.

Secundo obseruandum est ex D. Thom. de potentia quaest. 9. artic. 9. secundum opinionem Arrij & Sabellij nullo modo posse in diuinis affirmari certum numerum personarum. In hoc enim Arrius constituit personarum Trinitatem, quod Filius & Spiritus Sanctus essent quaedam nobilissima creaturae à Deo Patre procedentes. Creaturarum autem à Deo processio non de necessitate certo numero terminatur; cum diuina virtus sua infinitate modum omnem, speciem ac numerum creaturae superexcedat. Eadem igitur infinita virtute & omnipotentia qua creauit Deus duas excellentissimas creaturas, quas Arrius affirmat esse Filium & Spiritum Sanctum potuit alias eis aequales vel etiam maiores usque in infinitum producere. Sabellius autem dixit Patrem & Filium & Spiritum Sanctum distinguere solo nomine & ratione; constat autem nominis & rationis distinctiones in infinitum posse multiplicari: cum intellectus noster possit diuersos de Deo ex creaturis factis & factilibus formare conceptus, & imponere nomina usque in infinitum. Igitur secundum hanc haeresim non erit certus in Deo numerus personarum.

CON-

CONTRVERSIA VNICA.

De efficacia discursus D. Thoma.

Dub. 1.

Solut.
Caiet.

MOVET hic duas difficultates Caietanus. PRIOR est circa discursum D. Th. qui ex duplici capite videtur deficiens. Primum est; quia in probatione secundae partis antecedentis proponit hanc disiunctivam: Spiratio & processio vel ita se habent, ut una earum conveniat Patri & Filio: vel una Patri & alia Filio; & tamen non examinatur secundam partem disiunctivae, ex cuius discussione pendet propositi quaesiti conclusio quo ad eam partem, qua quaeritur an personae divinae sint pauciores quam tres. Nam si una convenit Patri & alia Filio: iam non erunt tres sed duae tantum in Deo personae. Secundum est; quia S. D. in eadem probatione subsumit hanc propositionem negativam. Processio non convenit Patri & Filio vel alteri eorum; quae ut patet, duas habet partes, ex quibus sola prima probatur in textu. Cui dubitationi respondens Caiet. duo dicit. Primum est, debuisse D. Th. omnia membra distincte examinanda proponere, ut perfectus appareret discursus, tam in distinctione membrorum, quam in singulorum examine, partim explicito & partim implicito. Secundum est, D. Th. propositis dictis duabus propositionibus examinasse primam partem, tam primam quam secundam. Ex quo sequitur etiam manifesta resolutio reliquarum duarum partium: Nam prima pars prioris propositionis erat spiratio & processio vel ita se habent, ut una earum conveniat Patri & Filio: Prima vero pars posterioris erat: processio non convenit Patri & Filio: & inchoando ab hac probavit processionem non convenire Patri & Filio, ex quo deduxit spirationem utrique convenire scilicet Patri & Filio. Ex quo manifeste patet non fuisse necessarium reliqua dictarum duarum propositionum membra discutere: Nam probaverat D. S. spirationem, & processionem ad eandem non posse pertinere personam; quoniam opponuntur relatione: Si itaque spiratio convenit Patri & Filio, ut efficaciter probat discursus; quia scilicet processio amoris est ex processione verbi, sequitur manifeste processionem nec utrique nec alteri posse convenire; nec posse unam scilicet spirationem uni, & processionem alteri convenire. Hanc solutionem sequuntur Sylu. Iauel. Vafq. & Suar. quamvis existiment Sylu. & Suar. se aliter soluere.

Impugn.
Zanch.

Sed arguit Zumel. Iuxta hanc expositionem fundatur discursus super hac consequentia: Processio non convenit utrique personae; Ergo spiratio convenit utrique: Quae consequentia non est bona nec formalis, ut patet in hac alia simili consequentia: Paternitas non convenit utrique personae; ergo filiatio convenit utrique; est enim falsa. Quod si dicas (inquit) antecedens huc habere sensum, processio non convenit utrique, nec simul nec disiunctivae. Contra hoc argumentatur; quia secundum Cai. illud antecedens non fuerat probatum in illo sensu, sed potius erat ostendendum. Ait igitur praedictus expositor D. Th. assumpsisse dictum antecedens in hoc sensu, videlicet processionem non esse in utraque persona, neque in altera illarum; quod probat ex illis verbis D. Th. quia alias sequeretur, quod processio intellectus procederet ex processione voluntatis; quorum hic est sensus. Sequeretur quod

A persona producens vel producta per intellectum, procederet per voluntatem, quod est inconueniens; & ita inquit constat totus discursus D. Th. qui supponit in Deo esse duas processiones, quarum una ducit originem ab altera; & quod ex utraque sequitur duae relationes: & quod distinctio rerum in Deo non est nisi per oppositionem relationum principij & principiati, formalem vel radicalem. Sed ex hoc eodem fundamento defenditur responsio Caietani. Nam suppositio ordine originis inter duas processiones passivae sumptas, siue emanationes cum alijs praedictis; sequitur necessarium, quod si processio intellectus quae est generatio in diuinis, secundum quam accipitur paternitas & filiatio in diuinis, non oritur ex processione amoris, secundum quam accipitur spiratio & processio; est contra processio amoris sit ex processione intellectus. Ex qua ulterius sequitur relationem actionis spirationis convenire Patri & Filio, quia haec duae personae attenduntur in diuinis secundum processionem intellectus. Nam Filius procedit ut verbum a Patre dicente, & actus spiratio ad nullam earum habet oppositionem. Itaque deducitur consequens non ex antecedente praecise sed adiuncta negatione oppositionis. Et quamvis ex hoc principio sequatur primo & expressae sola prima pars dictae secundae propositionis; sequitur tamen ex eodem implicitae & consequenter etiam secunda pars; & hoc est quod probat Zumel. Et ex his tollitur etiam difficultas, quam ad mentem Cai. proponit & soluit Vafq.

Confut.

Lapsus
Valencia.

Hic adverte Val. in formando discursu D. Th. ubi loquitur de processione & spiratione affirmare duas has relationes non distingui a paternitate & filiatione, eo quod illis non opponantur; quod arbitror ex incogitantia dictum fuisse: Nam alioquin error est in fide dicere processionem spirationi oppositam non distingui realiter a paternitate & filiatione. Nec D. Tho. in littera tale aliquid significavit; difficultas enim quae tangitur ex negatione oppositionis praedictae relationis ad paternitatem, & filiationem, sequitur a Cai. in secunda dubitatione; quem sequitur etiam Val. paulo latius exponens doctrinam Caiet.

ALIAM dubitationem proponit Cai. de causa distinctionis in diuinis ex verbis D. Tho. quae manifeste videntur pugnantia; quae optime soluit: & eius solutionem sequuntur interpretes, ac praesertim Val.

Dub. 2.

In responsionibus argumentorum observa, quae notat Caiet. ad secundum, & Porrecltinus ad quartum.

ARTICVLVS TERTIVS.

Utram termini numerales ponant aliquid in diuinis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod terminis numerales ponant aliquid in diuinis. Vnitatis enim diuina est eius essentia: sed omnis numerus est unitas repetita. ergo omnis terminus numeralis in diuinis significat essentiam. ergo ponit aliquid in Deo. 175. 1. d. 24. q. 1. art. 3. q. 9. a. 7. q. 1. a. 1.

2. Præterea. Quicquid dicitur de Deo, & creaturis, eminentius conuenit Deo quam creaturis. Sed termini numerales in creaturis aliquid ponunt. Ergo multo magis in Deo.

3. Præterea. Si termini numerales non ponunt aliquid in diuinis, sed inducuntur ad remouendum tantum, ut per pluralitatem remouetur unitas, & per unitatem pluralitas, sequitur, quod sit circula-

K 2

latio